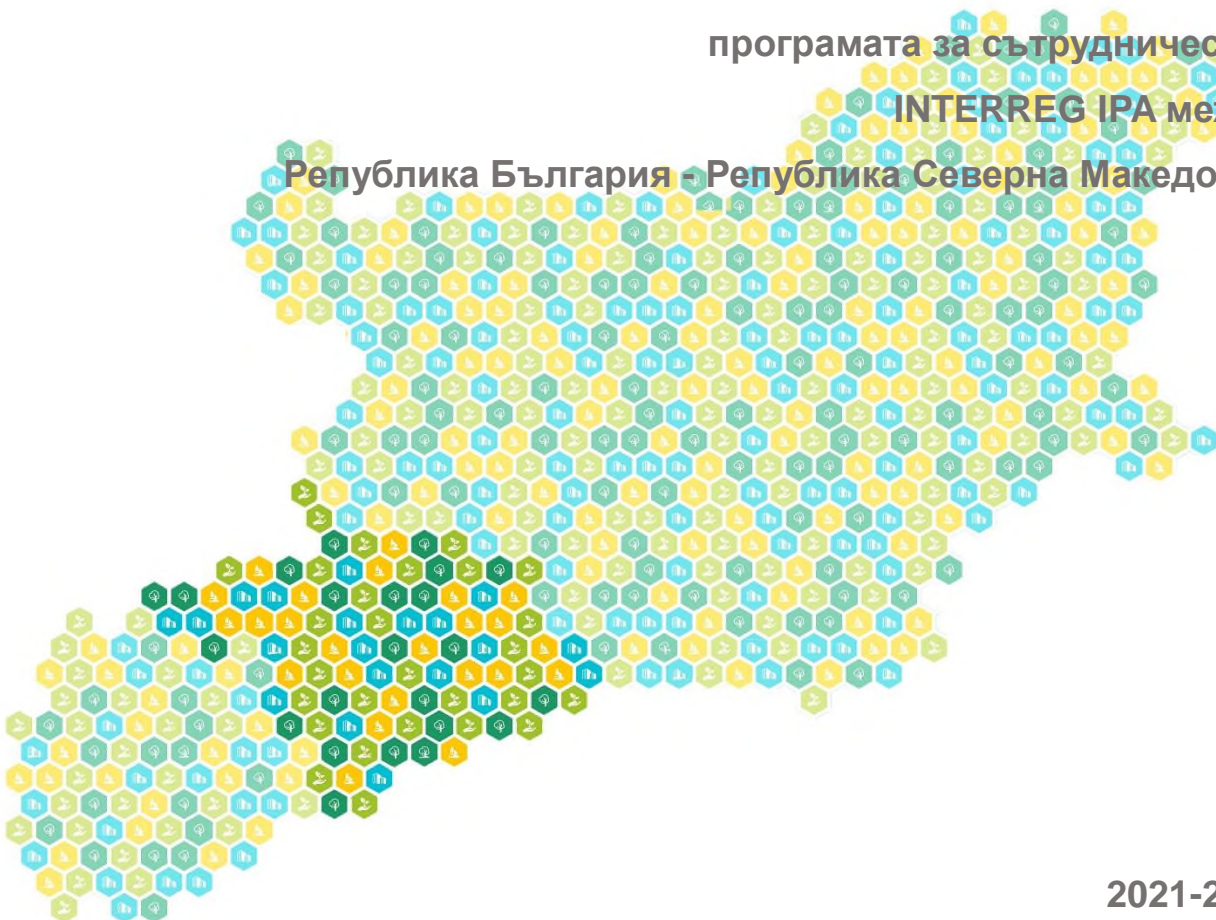

ТЕРИТОРИАЛНА СТРАТЕГИЯ

за интегрирани мерки,
които да се финансират по
програмата за сътрудничество
INTERREG IPA между
Република България - Република Северна Македония

2021-2027

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	1
ОСНОВАНИЕ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА	2
МЕТОДОЛОГИЯ	2
ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА СТРАТЕГИЯТА	5
СТРАТЕГИЧЕСКИ КОНТЕКСТ	7
ЕВРОПЕЙСКА ЗАКОНОДАТЕЛНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА	7
СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	8
СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ*	9
АНАЛИЗ	10
ИДЕНТИФИЦИРАНИ НУЖДИ И ПОТЕНЦИАЛИ ЗА РАЗВИТИЕ	10
Идентифицирани нужди (Н)	11
Потенциали за развитие (П)	13
ВИЗИЯ, ЦЕЛИ, МЕРКИ	13
ТЕРИТОРИАЛНА ОБВЪРЗАНОСТ И ЗОНИ ЗА ИНТЕНЗИВНА НАМЕСА	21
УЧАСТИЕ НА ПАРТНЬОРИТЕ/ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА	25
МНОГОСТЕПЕННО УПРАВЛЕНИЕ И ПАРТНЬОРСТВО	25
Роли и отговорности на партньорите / заинтересованите страни	25
Устойчивост на партньорствата	31
МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ, МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА СТРАТЕГИЯТА	32

ОСНОВАНИЕ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Целта на настоящата териториална стратегия е да отговори на нуждите на Програмата за сътрудничество INTERREG - IPA CB 2021-2027 между Република България и Република Северна Македония и да разработи мерки, с които да допринесе за устойчивото икономическо развитие на региона. Прилагането им ще се извършва в рамките на PO5 „Европа по-близка до гражданите“.

Документът се изготвя в тясна координация с местните заинтересовани страни от региона на ТГС..

Стратегията ще съдържа пакет от интегрирани мерки, включително идентифициране на функционални области, методология за управление, мониторинг и оценка, както и списък на операциите и потенциалните бенефициенти, които да бъдат финансирани по програмата INTERREG - IPA 2021-2027 между Република България и Република Северна Македония. Документът ще се разработи в съответствие с правната рамка, при отчитане спецификите на програмната област; ще се фокусира върху трансграничното измерение чрез идентифициране на съвместни предизвикателства и потенциали за развитие.

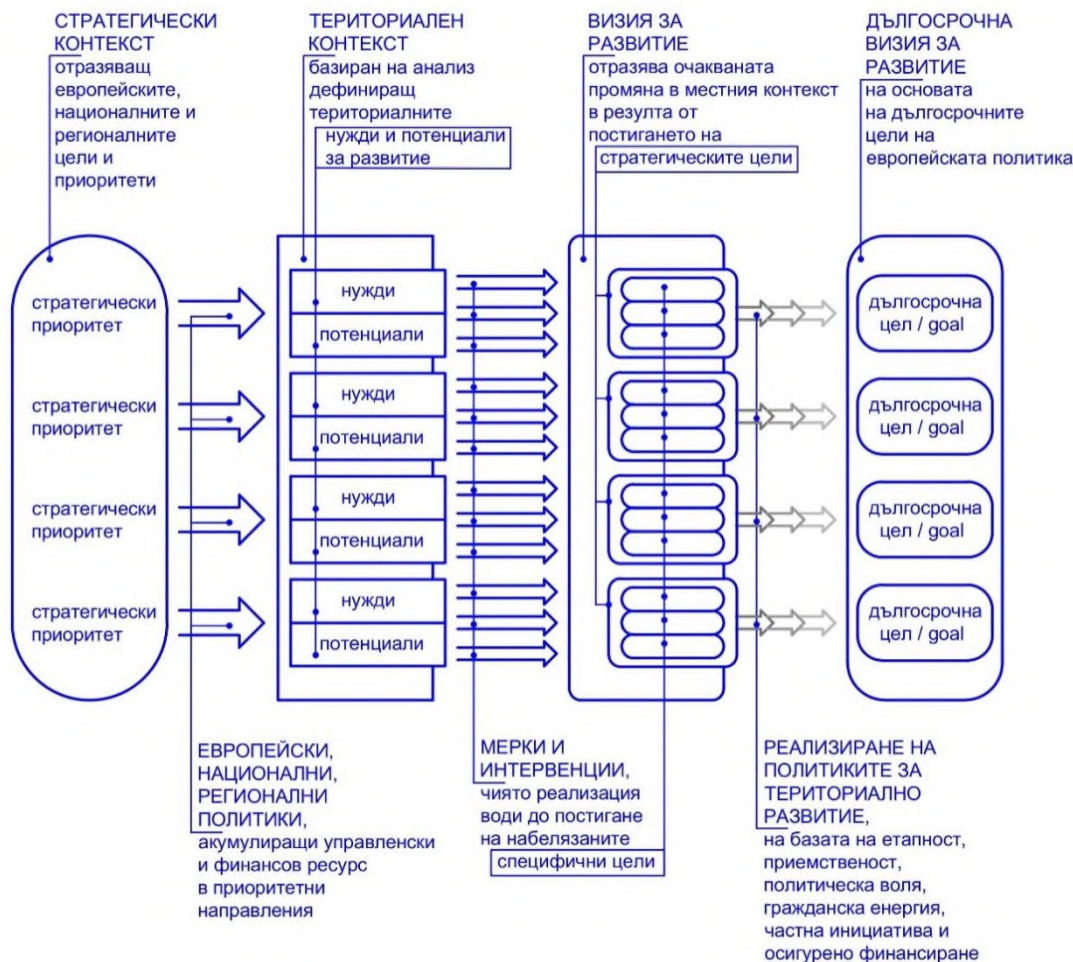
Осигуряването на многостепенно управление ще се осъществи чрез включване на всички компетентни нива (следвайки регионален подход отдолу нагоре, в тясно сътрудничество с програмните структури), при спазване на принципа на партньорство и за равенството между мъжете и жените и недискриминацията.

Териториалната стратегия ще бъде представена на различни събития и регионални консултации.

Съгласно Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно европейските фондове за периода 2021-2027 г., с цел укрепване на подхода за интегрирано териториално развитие, инвестициите под формата на териториални инструменти следва да се основават на териториалните и местните стратегии за развитие. Тези териториални стратегии следва да бъдат разработени и одобрени под надзора на съответните органи или организации, които следва да носят отговорността за подбора на операциите, които ще бъдат подпомогнати, и/или да вземат участие в него.

МЕТОДОЛОГИЯ

Методологията на изработване на териториалната стратегия е тясно свързана с основната и цел съгласно Техническата спецификация на проекта. Това налага съобразяване с изискванията на приетата и одобрена Техническата спецификация, с добрите практики от минали периоди, нормативната уредба и насоките от европейско и национално ниво в областта. На тази база е изградена логиката на разработване и действие на стратегията.

Методологията описва процеса и подходящите инструменти за всяка дейност от разработването на стратегията.

Стартирането на дейностите е съобразено с Работния график и има следната логична последователност:

Стъпка 1 Учредяване на Работна група за стратегията. Това е продължение на консултациите по изготвяне на програмата за трансгранично сътрудничество. Определянето на участниците в групата се основава на принципа за партньорство и многостепенния подход на управление и осигурява участието на гражданското общество и социалните партньори. Работната група участва активно в координацията, прегледа и одобряването на всички етапи от разработването на стратегията.

Стъпка 2 Дефиниране на стратегическия контекст и методология и определяне на географския обхват на стратегията. Тази дейност се осъществява посредством съобразен с изискванията към стратегията документален анализ на съществуващите стратегически документи на европейско, национално, регионално и местно ниво. Определянето на географския обхват на стратегията е свързано с европейските изисквания и насоки приложени в условията на местния контекст. В резултат от това, важна част от него е ясната и точна аргументация за избора на включената територия.

Стъпка 3 Анализ на територията. Важна част от разработването му е извеждане на нуждите и потенциалите за развитие. Тематичният обхват на анализа е ориентиран към основната цел на задачата и включва основните области:

1. Географски характеристики и околна среда;
2. Демографски характеристики и пазар на труда

3. Аспекти на социално – икономическото развитие
4. Транспортна и инженерна инфраструктура
5. Културно-историческо и природно наследство
6. Туризм

Целите и приоритетите за развитие, както и мерките за тяхното постигане от по-високо ниво, определени в стратегическия контекст са основа за критериите, чрез които от описаната посредством събраната информация регионална реалност се дефинират нуждите и потенциалите за развитие.

Анализът включва система от принципи, правила и процедури. Той е съвкупност от съвременни общи и специфични методи и инструменти за обработка и анализ на информация и документи, за сравняване и оценка. Посредством документален анализ на програми и стратегически документи, систематизиране и обработка на вторична информация от проведени изследвания, анализ на съдържанието, многофакторни, геопроостранствени анализи, мета анализи, сравнителни анализи и оценки за инвентаризация, традиционни и специфични статистически методи е събрана и обобщена необходимата изходна информация за създаване на цялостна картина на съществуващото положение.

Основен акцент в тази дейност е избягването на прекомерно описание на региона и на различните негови характеристики, като се фокусира върху съвместните предизвикателства от двете страни на границата.

В резултат на идентифицираните нужди и потенциали за развитие на територията се определят ключовите области на намеса.

Интегрираният подход към справяне с нуждите и оползотворяване на потенциалите ще бъде осъществен чрез мултисекторен пакет от мерки (интегрирани мерки) за постигане целите на стратегията и активно включване на партньорите (заинтересованите страни) във всички етапи от разработване, изпълнение, мониторинг и оценка на стратегията.

Стъпка 4 Формулиране на визия и цели на стратегията. Визията дефинира желаната роля на стратегията като част от организирания мерки за устойчиво социално-икономическо развитие на територията.

Идентифицираните ключови (приоритетни) области на намеса дават основата за определяне на стратегическите цели, а те на свой ред – на специфичните цели на стратегията.

Стратегическите цели са базата за определяне, в тясна обвързаност с конкретните нужди и потенциали и приоритетните мерки от по високо ниво, на пакета от мерки. Интегрирания характер на мерките определя нуждата по време на този процес да се отчита как добавянето или премахването на дадена мярка оказва влияние на ефективността и ефикасността на целия пакет.

Целият процес е съобразен със спецификите на задачата и основен критерий в него са възможностите за трансгранично сътрудничество. Използва се система от подходи – интегриран, трансграничен, екосистемен и основан на мястото подход, принципи и методи прилагани при разработването стратегии за интегрирано териториално развитие. При определяне на целите се използва подхода SMART (specific, measurable, attainable, relevant and time-bound, т.е. специфични, измерими, постижими, уместни и ограничени във времето).

Стъпка 5 Подготовка на методология за изпълнение, мониторинг и оценка е в тясна връзка с постигнатите до този етап резултати, техническата спецификация на офертата, насоките от по-високо ниво и добрите практики.

Стъпка 6 Изготвяне на дълъг списък от операции. Основен критерий за възможните интервенции се явява приносът им за постигане на стратегическите и специфични цели на програмата, чрез интервенции с трансграничен характер.

Чрез специално определени критерии за подбор се селектират приоритетни операции, които попадат в късия списък, който е част от програмата за сътрудничество INTERREG - IPA CBC 2021 -2027 между Република България и Република Северна Македония.

Оформянето на плана за действие за изпълнението на съответната 7-годишна стратегия, включва установени срокове за изпълнение на предвидените мерки за постигане на целите на стратегията.

Успешното изпълнение на стратегията ще окаже положителен ефект в много насоки от живота на хората. Трябва да се намери баланс между кумулативен ефект (максимален брой и различни посоки на интервенциите) и интензивност на всяка интервенция (да е достатъчно широко застъпена, за да се усети, което е важно и за кумулативния ефект). От това следва, че критериите за подбор на операциите, трябва да са ориентирани не само към всяка операция поотделно, но и към целия интегриран пакет от операции.

Изработената методология като технологична последователност на стъпки отговаря на подробно описаните дейности от Техническото задание.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА СТРАТЕГИЯТА

Дефинирането на географски обхват на стратегията се извършва съгласно Техническата спецификация към Заданието и изискванията на чл.23 от Проекта за регламент за определяне на общоприложими разпоредби от 29.05.2018г.

Изборът на обхват се основава на няколко важни предпоставки:

- Направеният за нуждите на Програмата за сътрудничество INTERREG - IPA CBC 2021 - 2027 между Република България и Република Северна Македония анализ. В него се констатира следното: наличието на „сходни икономически, социални и териториални предизвикателства, нужди и потенциали“, което дава основание „целият съответен трансграничен регион да се определи като функционална зона, за която да се изработи териториална стратегия за развитие“.

- Предварително съставената Работна група не е определена на базата на териториално разграничение, а е по-скоро дифузна извадка от цялата територия. В същото време, местните заинтересовани страни са заявили готовността си „да участват активно в различните етапи от подготовката и изпълнението на териториалната стратегия“. Това е добра предпоставка за изпълнението на едно от най-важните условия за успешно разработване и прилагане на същата - наличие на обществен консенсус и ангажимент на заинтересованите страни за активно участие по нейното реализиране.

- Европейската политика за териториално сближаване.

Целият регион на действие на Програмата за сътрудничество се характеризира с присъщите за една периферия черти на изостаналост - нисък БВП, трайно неблагоприятни демографски тенденции, големи обезлюдяващи се пространства, дефицит на квалифицирана работна ръка, ниска степен на предприемачество, висока уязвимост към природни бедствия. Всичко това води до изявена децентрализация и концентрация на населението в по-големите градове в разглежданата територия и извън нея.

Освен да включва общи нужди и потенциали, територията трябва да създава условия за постигане на дефинираните в стратегията цели. Териториалния характер на стратегията

определя сериозното влияние над нея на приоритетите на **Териториален дневен ред 2030**¹, включени и в националните и регионални документи, свързани с разработваната територия. Те отреждат съществена роля на балансираната полицентрична мрежа от сътрудничащи си градове за активиране на потенциалите за развитие. Особено важна роля в тази мрежа, за териториите в непосредствена близост до границата и в двете държави, играят центровете за развитие от по-високо ниво Куманово, Кюстендил, Щип, Благоевград, и Струмица. и включването им в териториалния обхват е от огромно значение. Те изграждат гръбнака на полицентричната система в разглежданата територия и отношенията им с по-малките градове от полицентричния модел и с цялата територия се характеризират с висока степен на *взаимодействия* и *взаимозависимости*. Освен че са свързани с трудови пътувания, тези големи центрове за развитие са част от националните и регионални системи за осигуряване на здравни, образователни и други услуги, които са „живи“ и функционират и в момента. На практика стратегията работи върху част от система (в случая две системи), а не върху независима територия, и предложения географски обхват е съобразен с това.

Териториален дневен ред 2030 констатира още, че *„икономическият просперитет по места зависи от конкурентоспособността и креативността на местните работещи и стартиращи предприятия, както и от местните активи, характеристики и традиции, културен, социален и човешки капитал и капацитет за иновации“*.

Така за дефинирания географски обхват на стратегията в пълна степен важи определението за функционални зони като „зони с висока степен на взаимодействия и взаимозависимости, където за постигане на бъдещо развитие са необходими едновременни действия в различни сектори (образование, заетост, транспорт, здравеопазване, подкрепа за бизнеса и т.н.) описано в документа „Политическа Цел 5 - Внасяне на териториалност в Interreg“ от 18 юни 2020 г.

○ От друга страна, тези системи (части от полицентрични формирания) са свързани с използвания в двете държави подход за събиране и предоставяне на статистическа информация и съобразяването с този факт ще обезпечи до голяма степен достъпа до качествена статистическа информация необходима за анализа на нуждите и потенциала за развитие на територията, информационно осигуряване на измеримост на поставените цели и успешното осъществяване на мониторинг и оценка на изпълнението на стратегията.

Към това може да се добави, че информацията от Годишните доклади² по програмата показва връзка на основния дял от реализираните трансгранични проекти с големите градски центрове от двете страни на границата.

От констатираното дотук може да се обобщи, че определената територия на стратегията:

- създава възможност за подsigуряване на достъпна и качествена информация за нуждите на стратегията (анализ, измеримост, мониторинг, оценка);
- подsigурява адекватна териториална основа за изготвяне на интегриран отговор на нуждите и потенциала за развитие на територията, в съответствие с европейската стратегическа рамка;

¹ <https://territorialagenda.eu/home.html>

² <http://www.ipa-cbc-007.eu/bg/annual-reports>

- е резултат от консенсус на заинтересованите страни поели ангажимент за участие в разработването и прилагането на стратегията;
- отговаря на дефиницията за функционална зона от документите на Интеракт.

Всичко това дава основание аргументирано да се твърди, че дефиницията в тясна координация със заинтересованите страни географски обхват на стратегията е напълно адекватен към свързаните с нея изисквания и създава необходимата териториална основа за успешното и изпълнение.

СТРАТЕГИЧЕСКИ КОНТЕКСТ

ЕВРОПЕЙСКА ЗАКОНОДАТЕЛНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

Настоящият документ е изготвен като част от Програмата за трансгранично сътрудничество по INTERREG - IPA 2021 - 2027 между Република България и Република Северна Македония, и е подчинен на Европейското законодателство, в основата на което са залегналите в Договора от Лисабон³ и анексираната към него Харта на основните права⁴ на ЕС цели и ценности, сред които: мира и благоденствието на гражданите, устойчиво развитие, основаващо се на балансиран икономически растеж и ценова стабилност, силно конкурентна пазарна икономика с пълна заетост и социален напредък и опазване на околната среда, научно-технически прогрес, икономическо, социално и териториално сближаване и солидарност, зачитане на богатото културно и езиково многообразие на Съюза.

В същото време са последвани посоките, зададени от цяло ново поколение наредби, създадени за дългосрочния период на планиране след 2020 г.

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за разпределение на фондовете⁵ и Предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд⁶

Богатият опит, натрупан през предходните програмни периоди дава на ЕС знание и визия за създаване на нови, по-близки до хората и техните проблеми политики през предстоящия. Сред основните насоки, включени в политическото споразумение относно Регламента за общите разпоредби⁷ за фондове за споделено управление са:

- насочване на публичните инвестиции към по-интелигентна, по-зелена и по-социална Европа;
- партньорство, предполагащо тясно сътрудничество на европейско, национално, регионално и местно ниво, като важен елемент на всички етапи от прилагането на финансирането от ЕС;

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=LEGISSUM%3A133501>

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A0375%3AFIN>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A372%3AFIN>

⁷ Doc. 9511/18 + ADD 1. The Common Provisions Regulation sets out common provisions for seven shared management funds: the Cohesion Fund, the European Maritime and Fisheries Funds, the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Asylum and Migration Fund, the Border Management and Visa Instrument and the Internal Security Fund.

- по-висока гъвкавост при трансферите в рамките на фондовете на политиката на сближаване, като се защитават разпределенията за най-слабо развитите;
- рационализирано и стратегическо съдържание на програмите и т.н.

Териториалната стратегия се изработва на основание *Член 22* от Регламента за общите разпоредби. Тя съдържа елементите, изброени в *Член 23* от същия. Съгласно *Член 4*, фондовете осигуряват финансова поддръжка на пет общи цели на политиката (РО), които са доразвити в *Член 2* от Инструмента за управление със съответните специфични цели (СО) за Европейския фонд за регионално развитие и за Кохезионния фонд:

ШЕСТТЕ ПРИОРИТЕТА НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА 2019 – 2024 ГОДИНА⁸.

През юни 2019 г. Европейският съвет прие нов дневен ред за ЕС за следващите пет години. „Нова стратегическа програма 2019-2024“, в която се определят приоритетните насоки за работа. Приоритетите на Комисията (ПК) са резултат от диалог между лидерите на ЕС, министри от страните членки, институциите на ЕС и политическите групи в Европейския парламент.

TERRITORIAL AGENDA 2030 – A FUTURE FOR ALL PLACES⁹

Териториалният дневен ред 2030 г. определя две основни цели - **Справедлива Европа** и **Зелена Европа**, всяка с по три приоритета за развитие (P).

ПОДГОТОВКА ЗА ИНТЕРРЕГ СЛЕД 2020¹⁰

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ БЪЛГАРИЯ 2030¹¹

Стратегическите цели, заложи в програмата са ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата.

Тяхното реализиране е предвидено посредством пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие, като в настоящата стратегия са застъпени приоритетите в областта на образованието и уменията; кръгова и нисковъглеродна икономика, зелена и устойчива България; цифрова свързаност; местно развитие, социално включване.

НАЦИОНАЛНАТА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2013 - 2025 ГОДИНА / АКТУАЛИЗАЦИЯТА 2019г.¹²

Националната концепция с нейните три стратегически цели за териториално, икономическо и социално сближаване, подкрепени от специфични цели и приоритети, сред които:

- Интегриране в европейското пространство
- Полицентрично териториално развитие
- Регионална конкурентоспособност в подкрепа на растежа

ИНТЕГРИРАНА ТЕРИТОРИАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОЗАПАДЕН РЕГИОН¹³

⁸ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_en

⁹ Territorial Agenda 2030, <https://www.territorialagenda.eu/home.html>

¹⁰ Preparation for Interreg Post 2020, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/communication/regional_offices/reg_offices_25-09-2019_interreg.pdf

¹¹ <https://www.minfin.bg/bg/1394>

¹² <https://www.mrrb.bg/bg/aktualizaciya-na-nacionalnata-koncepciya-za-prostranstveno-razvitie-za-perioda-2013-2025-g/>

¹³ <https://www.mrrb.bg/bg/proekt-na-integrirani-teritorialni-strategii-za-razvitie-na-regionite-za-planirane-ot-nivo-2-za-perioda-2021-2027-g/>

Стратегическите приоритети са за насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход; съхранение и развитие на човешкия капитал и по-добре свързаност. Специфична цел 3.5. „Укрепване на трансграничните перспективи“, има пряко влияние върху настоящият документ.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА*

Разгледаните документи са всеобхватно и подробно разработени и дават реална представа за съществуващото положение и ясно и категорично формулират бъдещите потребности и приоритети за развитие.

СТРАТЕГИЈА ЗА БАЛАНСИРАНО РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА 2021-2031¹⁴

Значително засилена политика за регионално развитие, по-равномерно развити икономически, екологично устойчиви и конкурентни региони за планиране чрез последователно прилагана интелигентна специализация и по-силно стимулиране на частните инвестиции в синергия с публичните.

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОИЗТОЧЕН РЕГИОН ЗА ПЛАНИРАНЕ 2021-2026¹⁵

Постигане на устойчиво икономическо развитие чрез големи инвестиции, по-добра среда за разделяне и укрепване на конкурентоспособността, привличане на чуждестранни и стимулиране на вътрешни инвестиции, включително трансфер на опит, знания и най-добри практики. Постепенно адаптиране на знанията, уменията и компетенциите на работната сила според нуждите на пазара и инвеститорите.

Развитие на предприемачеството, малки и средни предприятия, на бизнес инкубатори, ускорители и предприемаческа инфраструктура.

Развитие на селския и алтернативния туризъм.

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ИЗТОЧЕН РЕГИОН ЗА ПЛАНИРАНЕ 2021-2026¹⁶

Развитие на конкурентна и иновативна регионална икономика, насърчаване на вътрешни инвестиции и привличане на чуждестранни, подобряване на конкурентоспособността и иновационния потенциал на съществуващите предприятия, насърчаване на предприемачеството и самостоятелната заетост.

Постигане на по-голяма производителност и конкурентоспособност на работната сила чрез подобряване на нейните умения и компетенции и създаване на условия за качествено образование. В това число: създаване на регионални центрове за професионално образование и обучение, насърчаване на образованието за възрастни, подобряване на

¹⁴

<https://mfs.gov.mk/mk/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8-%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD-%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D1%98/2214-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D1%98-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%98%D0%B0-2021-2031>

¹⁵

<https://northeastregion.gov.mk/web/wp-content/uploads/2021/04/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D1%98-%D0%BD%D0%B0-%D0%A1%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%BD-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BE%D0%BD-2020-2024-f.pdf>

¹⁶ Програма за развој на Источен плански регион 2021—2026 година / Центар за развој на Источен плански регион

цифровите умения, подкрепа за приложни научноизследователски дейности във висшето образование.

Интегрирана система за управление на отпадъците и насърчаване на кръговата икономика, чрез повишаване на осведомеността и обучение за правилно управление на отпадъците, подкрепа за пилотни проекти за кръгова и зелена икономика.

Справяне с ефектите от изменението на климата, устойчиво управление на остатъчните култури и насърчаване на енергийната ефективност.

Изграждане на капацитет и подкрепа за предприемачество от страна на млади хора, жени и уязвими групи в селските райони, запазване и развитие на традициите, културата и занаятите в селските райони, развитие и насърчаване на селския туризъм.

Подобряване на качеството на живот в селата, райони със специфични потребности от развитие и райони във фаза на силно обезлюдяване, провеждане на социални и културни дейности в селата

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮГОИЗТОЧЕН РЕГИОН ЗА ПЛАНИРАНЕ 2021-2026¹⁷

Развитие на предприемачеството, насърчаване на конкурентоспособността и иновациите на предприятията и създаване на благоприятен инвестиционен климат. Повишаване на уменията и предприемаческия капацитет в региона със специален фокус върху жените и младежите; създаване на мрежа от организации за подкрепа на стартиращи предприятия и насърчаване на предприемачеството; създаване на бизнес инкубатор за предприятия със специален фокус върху предприятия, основани от жени и млади предприемачи; създаване на мрежа от ментори в подкрепа на съществуващи МСП, насърчаване и подобряване на социалната отговорност на бизнес общността

Развитие и популяризиране на региона като атрактивна туристическа дестинация. модернизация на планинските домове и частните квартири в региона; популяризиране на туристическото предложение на региона; насърчаване и подкрепа на различни видове туризъм (езерен, спа, селски, културен и поклоннически, активен, здравен, събитийен, конферентен, ловен, винарски); насърчаване на културата на защита на природното и културното наследство на региона; подобряване на капацитета на човешките ресурси в туристическия сектор.

Насърчаване на социалното приобщаване, конкурентно и качествено образование и здравеопазване на населението в региона, създаване на работна сила според нуждите на пазара на труда;

Промоция и брендиране на селскостопански продукти и преработени продукти от региона; диверсификация на икономическите дейности в селските райони;

Насърчаване на кръговата и зелена икономика: създаване на регионална система за интегрирано управление на отпадъците

АНАЛИЗ

ИДЕНТИФИЦИРАНИ НУЖДИ И ПОТЕНЦИАЛИ ЗА РАЗВИТИЕ

В резултат на анализа на съществуващото положение, мета анализите от стратегическите

¹⁷ <https://southeast.mk/wp-content/uploads/2021/04/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D1%98-%D0%BD%D0%B0-%D0%88%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BE%D1%82-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BE%D0%BD-2021-2026.pdf>

документи на европейско, национално и регионално ниво и при отчитане на спецификата на изследваната територия се очертава цялостна съвкупност от нужди и потенциали за развитие.

Бъдещите структурни интервенции в ключови тематични области, определени от общи и/или съвместими характеристики, са инструмент за използване на трансграничното сътрудничество при насърчаване на социално-икономическото сближаване и развитие.

Прилагането на балансиран и целево ориентиран към конкретните териториални нужди интегриран подход има ключово значение за постигане на синергични и устойчиви крайни резултати за преодоляване на дисбалансите в развитието на територията.

Територията на ТГС, разглеждана сама по себе си, представлява една цяла вселена и натрупването на проблеми в различни сфери генерира негативен общ резултат, който води до задълбочаване на без друго изострените проблеми и оказва цялостно негативно влияние във всички области.

За да може да се постигне цялостен кумулативен ефект е нужно да се подсигури осъществяването на необходимия минимум от целенасочени териториални интервенции в различните направления.

Техният интегриран резултат ще може, чрез дългосрочното си действие, да обърне тенденциите, като поведе територията към трайна социално-икономическа стабилност и устойчиво развитие.

Идентифицирани нужди (Н)

- H1.** разработване на обща визия за региона на ТГС с дългосрочна перспектива при използване на инструменти и практики за широко обществено участие и отчитане на специфичните предизвикателства, характерни за граничните зони с трети страни;
- H2.** целенасочени интервенции за преодоляване на съществените различия между населените места с различни йерархични нива в териториалната структура с оглед преодоляване на обезлюдяването чрез пакети от интегрирани мерки за задържане на населението;
- H3.** балансирано развитие на бизнес-средата в зоната на ТГС, чрез целева подкрепа както за изоставащите райони, така и за развитие на високотехнологични производства със значителна добавена стойност;
- H4.** повишаване на привлекателността на зоната за ТГС за преки чуждестранни инвестиции;
- H5.** насърчаване на предприемаческата дейност чрез подобряване на бизнес-средата при използване на наличните местни ресурси;
- H6.** извеждане на МСП с акцент върху семейния бизнес като водещ фактор за устойчиво социално-икономическо развитие чрез подкрепа/повишаване на компетентността за участие на МСП по европейски и национални програми за финансиране;
- H7.** необходимост от повишаване конкурентоспособността на МСП чрез повишаване квалификацията и придобиване на ключови умения - лидерски, мениджмънт, маркетинг, дигитални и други компетентности;
- H8.** повишаване на ресурсната и енергийна ефективност на МСП и подкрепа за внедряване на модели на кръговата икономика;
- H9.** непрекъснато технологично обновяване на МСП, свързано с нови знания и умения, машини, програмни продукти и внедряване на цифрови технологии;
- H10.** повишаване на фирмената култура на сътрудничество между МСП, включително за съвместно участие в проекти и програми за финансиране и за решаване на общи предизвикателства във високо конкурентна среда;

- H11.** подкрепя към предприемачите и наетите лица за повишаване на квалификацията, свързана с пазарни проучвания, усъвършенстване на съществуващи и планиране на нови производства и реализация на вътрешни и външни пазари от МСП;
- H12.** мерки за решаване на проблема с недостига на квалифициран персонал и повишаване на квалификацията на изпълнителските и ръководните кадри – продължаващо обучение, допълнителна квалификация, преквалификация в съответствие с потребностите на бизнеса;
- H13.** териториално ориентирани мерки за справяне с безработицата в проблемните райони в зоната за ТГС, за насърчаване на икономически неактивните лица за търсене на работа и обучение и за стимулиране на бизнеса при откриване на нови работни места;
- H14.** оползотворяване на възможностите за инвестиции и развитие, обусловени от преминаването на коридор № 8 през територията на зоната за ТГС, в интерес на местните МСП;
- H15.** осигуряване на инвестиции в обновяване и/или изграждане на обекти и съоръжения на инженерната и транспортна инфраструктура съобразно териториално обусловените потребности – пътни и ж.п. връзки, ВиК, електроенергийни, възобновяеми енергийни източници, предпазни и безопасителни съоръжения, телекомуникационни и съобщителни връзки, с цел подобряване възможността за всесезонен туризъм;
- H16.** подобряване на териториалната свързаност чрез изграждане на нов граничен пункт „Клепало“, свързващо общините Струмяни и Берово¹⁸;
- H17.** развитие на система за алтернативно придвижване, включително мрежа от велоалеи, „черни“ горски и полски пътища, захранване на електромобили, хеликоптерни площадки и др.
- H18.** съвместни действия по намаляване на вътрешно-републиканските и трансграничните замърсявания на въздуха, почвите и водите;
- H19.** съвместни мерки за намаляване на въглеродните емисии, включително за ограничаване на сезонните замърсявания, и за адаптиране към климатичните промени;
- H20.** превантивни мерки за предотвратяване на рисковете от пожари, наводнения, земетресения, развитие на срутвания и свлачищни процеси;
- H21.** координирани съвместни действия в случаи на природни бедствия и аварии;
- H22.** координирани действия при събиране, обработка и рециклиране на отпадъци;
- H23.** подобряване на информационната осигуреност за културно-историческите обекти, природните забележителности и за състоянието и възможните действия за опазване на елементите на природната среда във връзка с възстановяване на екологичното равновесие;
- H24.** целево развитие и поддържане на инфраструктурата на културно-историческите обекти и природните забележителности;
- H25.** съвместни действия в областта на обмена на културното наследство, подобряване на посещаемост на културни и исторически институции и събития;
- H26.** коригиране на силно изразения сезонен характер на туристическите услуги в района на ТГС;
- H27.** целеви мерки за развитие на екологичния туризъм;

¹⁸ Проектът е заложен в Програмата за трансгранично сътрудничество

- H28.** финансова подкрепа за културни дейности и обмен на културно наследство;
- H29.** интеграция на културно-историческото наследство и природните дадености в предлагането и развитието на туристическия продукт;
- H30.** съвместни мерки за ограничаване на уязвимостта на услугите в туристическия сектор вследствие на пандемични и епидемични ситуации;
- H31.** повишаване на сигурността и безопасността в туристическите локации;

Потенциали за развитие (П)

- П1.** стабилна тенденция за устойчив икономически растеж, добри ресурси за икономическа диверсификация и повишена икономическа активност на МСП;
- П2.** относително добро покритие в териториален аспект от образователна инфраструктура, наличие на университетски центрове и осигурен достъп на населението до всички образователни нива;
- П3.** относително добро покритие в териториален аспект от инфраструктура за социални и първични здравни услуги;
- П4.** наличие на богато културно-историческо наследство с голямо разнообразие от културно-исторически паметници и обекти, сходни занаяти, традиции и обичаи;
- П5.** разнообразна природна среда с уникална флора и фауна и природни забележителности;
- П6.** преминаването през територията на ТГС на културният коридор София-Охрид и близостта на Диагоналния път (Виа Диагоналис), свързващ Югоизточна Европа с Азия и обектите, които са свързани с тях;
- П7.** един от основните транспортни коридори на мрежата TEN-T („Ориент – Източно Средиземноморие“) преминава през зоната на ТГС, включително с разклоненията си до трети държави;
- П8.** наличие на три функциониращи пункта за преминаване на границата;
- П9.** сравнително неголеми разстояния от зоната за ТГС до международните летища в София и Скопие;
- П10.** възможност за създаване на регионален туристически продукт на базата на природни дадености, културно наследство, минерални извори и относително добра туристическа инфраструктура;
- П11.** възможност за повишаване на конкурентоспособността чрез насърчаване на развитието на устойчив, четирисезонен и висококачествен туризъм;
- П12.** възможност за развитие на местните занаяти и услуги чрез адаптирането им към съвременната пазарна конюнктура;

ВИЗИЯ, ЦЕЛИ, МЕРКИ

ВИЗИЯ: *Територията на ТГС Република България – Република Северна Македония – място за утвърждаване и стабилност на културно-историческото наследство чрез съвместни усилия за взаимноизгодно сътрудничество, социално-икономическо сближаване и устойчиво развитие*

Визията ще бъде постигната чрез формулиране и последващо изпълнение на дейности, имащи максимално въздействие върху ефективността на политиката на сближаване. Териториалните инструменти, използвани по приоритетната цел (ПЦ) 5 могат да съчетават

дейности, финансирани по всички други цели на политиката, което дава възможност за един истински многосекторен интегриран подход, съобразен с местните условия. Синергията при прилагането на различните инструменти ще позволи постигане на цялостен кумулативен ефект. За целта ще бъде осигурено прилагането на необходимия минимум териториално фокусирани интервенции в различните области. Целият процес се базира на многостепенно управление чрез включване на всички компетентни нива (следвайки регионален подход отдолу-нагоре в тясно сътрудничество с програмните структури), при спазване на принципа на партньорство.

Интегрираният подход за посрещане/адресиране на нуждите и потенциалите на територията в разработваната стратегия се проявява в три основни аспекта:

- ✓ територия, дефинирана на базата постигане на устойчиви резултати по отношение на общи нужди и потенциали за развитие;
- ✓ участие на широк кръг партньори в целия процес на изготвяне, обсъждане, приемане и реализиране на стратегията.
- ✓ изведен пакет от взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) мерки, на базата на тясна координация на различните публични политики съобразно местните специфики, отговарящ на местните нужди и потенциали за развитие и носещ обща полза за партньорите и региона.

Определените чрез анализа на нуждите и потенциалите **приоритетни области за намеса** са:

- социално-икономическо развитие и сближаване;
- инфраструктура и гранични аспекти;
- опазване на околната среда и на биоразнообразието;
- културно-историческо наследство и туризъм.

Крайният резултат от прилагането на стратегията е укрепване на териториалното сближаване чрез балансирано устойчиво развитие в трансграничния регион между Република България и Република Северна Македония.

Следвайки логиката на стратегическия контекст и резултатите от анализа, се прилагат принципите на конструирането на „дърво на целите“. Създава се тристепенна йерархична структура от цели, подцели и съответстващи мерки на следните нива: **стратегическа цел (СтЦ), специфични цели (СпЦ) и мерки за постигането им (М).**

СтЦ Социално развитие и сближаване чрез устойчив икономически растеж, базиран на „икономика на знанието“ и насочен към преодоляване на съществените различия между населените места от различни йерархични нива в зоната на ТГС.

СпЦ1.1. Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата.

М 1.1.1. Действия, насочени към повишаване на производствения капацитет на МСП, за да станат по-екологични, по-дигитални и по-конкурентоспособни (технологична модернизация); **H4, H8, H9**

М 1.1.2. Действия, насочени към подобряване на капацитета за знания на МСП да работят в по-зелена, по-дигитална и по-конкурентна среда (придобиване на нови знания и умения, включително достъп до външни финанси); **H6, H7, H10, H12**

М 1.1.3. Действия, насочени към изграждане на ефективен процес на разработване на

продукти (той обхваща всички стъпки, необходими за преминаване на продукта от концепцията до наличността на пазара) и достигане до нови пазари (маркетинг, предприемачество, интернационализация); **H5, H11**

СпЦ1.2. Културно-историческото наследство на Република България и Република Северна Македония - предпоставка за развитие на атрактивен всесезонен туристически продукт чрез съвместни интелигентни решения с гарантиран достъп и участие на всички.

M1.2.1. Подобряване на мобилността и свързаността на транспортната и инженерната инфраструктура чрез развитие на системи за алтернативно придвижване, включително мрежа от велоалеи, „черни“ горски и полски пътища, хеликоптерни площадки и др.; **H15, H17**

M 1.2.2. Разработване и предлагане на интегрирани регионални туристически продукти за различни активности и локации с включване на културно-историческото наследство и природните дадености; съвместни действия за диверсификация на формите на туристическите услуги и осъществяване на всесезонен туризъм в района на ТГС; **H27**

M 1.2.3. Разработване на интегрирани целеви финансови пакети за насърчаване на дейността и разкриване на нови МСП в областта на туризма с акцент върху семейните предприятия и предлагането на местни продукти – винен и гастро-туризъм, селски еко-туризъм, вело-туризъм, лов и риболов, „оф-роуд“ - туризъм и др.; **H2, H6**

M 1.2.4. Създаване на съвместна мрежа от локации за прилагане на концепции от типа „зелено училище“, „на село“, „на гости при ...“, „приготвено от...“ и т.н.; **H30**

M 1.2.5. Разработване и прилагане на съвместни мерки за ограничаване на уязвимостта на услугите в туристическия сектор вследствие на пандемични и епидемични ситуации; насърчаване на развитието на здравния и възстановителен туризъм - услуги и продукти, свързани със закаляването, активния отдих, спортуването на открито, укрепване на имунитета и подобряване на здравния статус чрез балнео и СПА процедури, климатолечение, калолечение; съчетаване на кратки почивки от различен вид с индивидуални пътувания; **H31**

Тази специфична цел произтича както от изведените в резултат на SWOT – анализа *нужди и потенциали*, така и фундаменталните постановки на *Европейската рамка за действия в областта на културното наследство*, която се основава на пет „стълба“¹⁹:

Стълб 1: *Културно наследство за приобщаваща Европа: участие и достъп за всички;*

Стълб 2: *Културно наследство за устойчива Европа: интелигентни решения за сплотено и устойчиво бъдеще;*

Стълб 3: *Културно наследство за гъвкава Европа: защита на застрашеното наследство;*

Стълб 4: *Културно наследство за новаторска Европа: мобилизиране на знания и изследвания;*

Стълб 5: *Културно наследство за по-силни глобални партньорства: засилване на международното сътрудничество.*

19

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

Хоризонтална политика

Всяка подкрепяна интервенция трябва да включва компонент, който допринася за опазването на околната среда и биоразнообразието или предоставя зелени и цифрови решения. Така зелената и дигиталната политика става неразделна част от интегрираното териториално развитие. Това решение се разглежда като инструмент на стратегия за насърчаване на новата политика на сближаване.

Част от дефинираните нужди остават непокрити от мерки, предвидени в настоящата стратегия, тъй като са обвързани с действието на политики за решаване на трансгранични и транснационални проблеми от по-високо йерархично ниво или от други стратегии за секторни политики.

Изведените интегрирани мерки за балансирано развитие в териториален аспект не могат да бъдат самоцелни и фрагментарни. Тяхната изпълнимост и ефективност са свързани с постигането на изискванията за устойчивост на биологичната среда.

✓ Повишаването на осведомеността за състоянието на околната среда и влиянието на климатичните промени върху живота на планетата, здравето на хората и биологичното разнообразие биха спомогнали за намаляване на негативните ефекти от изменението на климата и предвидимите природни бедствия с трансграничен характер. **H23**

✓ Изведените по-горе териториално ориентирани мерки за постигане на двете специфични цели в контекста на подобряването на трудовата мобилност и преодоляване на съществените различия между населените места трябва да бъдат подкрепени и с екосъобразни инициативи: модернизация на транспортния парк, незамърсяващи транспортни средства, обществен транспорт, споделено пътуване и др.; **H17**

✓ За постигането на устойчиво развитие от съществено значение са и намаляване на локалното и трансграничното замърсяване на въздушните и водните течения и басейни; насърчаване на използването на алтернативни средства и горива за отопление (различни от твърдите горива); повишаване на дела на събраните, обработени и рециклирани битови отпадъци и на дела на населението, ползващо такива услуги; **H18, H19, H22**

- **Визията на настоящата стратегия** е с дългосрочен хоризонт, от най-високо йерархично ниво и произтича от политиката на ЕС, на Република България и на Република Северна Македония за сближаване, интеграция и устойчиво развитие на териториите в граничните зони;
- **Стратегическата цел** е първото йерархично ниво на декомпозицията на целите. Стратегическата цел е формулирана в резултат на целевия тематичен анализ и изведените чрез него приоритетни области за намеса;
- **Специфичните цели са** следващото йерархично ниво. Те са формулирани въз основа на изведените от анализа нужди и потенциали. Постигането на специфичните цели в тяхната съвкупност е необходимо и достатъчно условие за изпълнението на съответната стратегическа цел. Те са свързани с индикатори за резултат, показващи измеримост/съотношение между начална и крайна стойност.
- **Мерките (SMART)** са конкретизирани синергични действия, чрез чиято кумулативна

съвкупност се постигат специфичните цели. Те са в основата на цялостната пирамида от организационни, времеви и пространствено обусловени елементи, които се материализират чрез проекти и интервенции и в крайна сметка осигуряват постигането на стратегическата цел.

SMART:

- **Специфичност:** свързана е с точно определени в анализа нужди и потенциали за развитие на територията
- **Измеримост:** възможна за измерване чрез определяне на съотношението между базовата, очакваната без интервенция и постигнатата стойност на адекватен индикатор, или чрез сравняване на отделни индикатори
- **Постижимост:** осигуреното финансиране и течащият в момента процес на реализация на специфичната цел, чрез разработване на настоящата стратегия са доказателство за нейната постижимост
- **Адекватност:** води до задоволяване на точно определени в анализа нужди и потенциали за развитие на територията, а от там и допринася за кумулативния ефект от интегрираните в цялостен пакет мерки, като е свързана с успешното постигане и на други специфични цели; свързана е с постигането на конкретни цели на европейско, национално и регионално ниво.
- **Обвързана с времеви срок:** обвързана е със срока за изпълнение на стратегията

СТРАТЕГИЧЕСКИ КОНТЕКСТ

МНОГОФАКТОРЕН АНАЛИЗ

SWOT анализ
Географски
характеристики и
околна среда

SWOT анализ
Демографски
характеристики
и пазар на труда

SWOT анализ
Аспекти на
социално –
икономическото
развитие

SWOT анализ
Транспортна и
инженерна
инфраструктура

SWOT анализ
Културно-
историческо и
природно
наследство и
туризъм

НУЖДИ/34

ПОТЕНЦИАЛИ/12

ВИЗИЯ: Територията на ТГС Република България – Република Северна Македония – място за утвърждаване и стабилност на културно-историческо наследство чрез съвместни усилия за взаимноизгодно сътрудничество, социално-икономическо сближаване и устойчиво развитие

Стратегическа цел: Социално развитие и сближаване чрез устойчив икономически растеж, базиран на „икономика на знанието“ и насочен към преодоляване на съществените различия между населените места от различни йерархични нива в зоната на ТГС:

СпЦ1.1.

Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата

СпЦ1.2.

Културно-историческото наследство на Република България и Република Северна Македония - предпоставка за развитие на атрактивен всезонален туристически продукт чрез съвместни интелигентни решения с гарантиран достъп и участие на всички

Пакет от интегрирани мерки

Пакет от интегрирани мерки

ДЪЛЪГ СПИСЪК ОТ ИНТЕРВЕНЦИИ

ФИНАЛЕН СПИСЪК С ИНТЕРВЕНЦИИ

Стратегическата цел, специфичните цели и мерките, заложи в Стратегията и тяхната хоризонтална проекция върху територията на ТГС са подкрепени и логично обосновани в стратегически документи и проучвания, имащи фундаментално значение за европейските политики за развитие и отнасящи се към илюстрирания модел на взаимодействие:

1. Предприемането на стъпки, които да гарантират, че гражданите на ЕС притежават необходимите умения, за да постигнат успех на пазара на труда, е от ключово значение за подобряването на икономическия растеж и заетостта в ЕС.

Европейски съвет, Съвет на Европейския съюз

<https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/education-economic-growth/>

2. Икономика в интерес на хората

Физическите лица и предприятията в ЕС могат да просперира само ако икономиката работи за тях. Уникалната социална пазарна икономика на ЕС дава възможност за растеж на икономиките и за намаляване на бедността и неравенството.

За целта от съществено значение е да се укрепят малките и средните предприятия, които са гръбнакът на европейската икономика.

Европейска комисия, Приоритети 2019-2024

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people_bg

3. Изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда са заплаха за самото съществуване на Европа и света.

Европейска комисия, Приоритети 2019-2024

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg

Биологичното разнообразие е животоподдържащият фактор. То е от решаващо значение за хората по причини, свързани както с околната среда, така и с опазването на климата. Биологичното разнообразие е жизненоважно за опазването на здравето на хората и за поддържането на икономиката ни.

Европейски съвет, Съвет на Европейския съюз

<https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/biodiversity/>

4. Изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда са заплаха за самото съществуване на Европа и света. За да преодолее тези предизвикателства, Европа се нуждае от нова стратегия за растеж, насочена към превръщането на Съюза в модерна, ефективно използваща ресурсите и конкурентоспособна икономика.

Европейска комисия, Приоритети 2019-2024

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg

5. Колкото по-дълго респондентите остават в образованието, толкова по-вероятно е да са наясно с Natura 2000 (38% срещу 17%). Делът, който е чувал за Natura 2000 и знае какво е, варира между 18% тези, които са напуснали образование на 20 или повече години, до 3%, напуснали до 15-годишна възраст.

Проучване на обществените нагласи относно биоразнообразието

<https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2194>

6. Изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда са заплаха за самото съществуване на Европа и света.

Европейска комисия, Приоритети 2019-2024

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg

Биологичното разнообразие е животоподдържащ фактор. То е от решаващо значение за хората по причини, свързани както с околната среда, така и с опазването на климата.

Биологичното разнообразие е жизненоважно за опазването на здравето на хората и за поддържането на икономиката ни.

Европейски съвет, Съвет на Европейския съюз

<https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/biodiversity/>

7. Основната цел на всички публични политики трябва да бъде повишаване благосъстоянието и качеството на живот на гражданите. Те надхвърлят икономическите резултати, стандартът на живот и чисто материални аспекти, като включват достъп до качествени обществени услуги, свобода на движение и здрава, устойчива и висококачествена урбанизирана среда. Те също имат териториално измерение, вариращо от различията между квартали относно социално изключване и градска бедност, до различия между региони и държави.

Territorial Agenda 2030

<https://www.territorialagenda.eu/home.html>

8. Благоденствието в селските райони зависи от капацитета за активизиране на хората и мобилизиране на местните ресурси, като същевременно се развиват факторите във връзка с местоположението, които правят живота и икономическите условия по-привлекателни за хората и предприятията.

В отдалечените от големите градове райони малките и средните градове играят ключова роля за предоставянето на достъп до услуги, като гарантират запазването на тези области като привлекателни места за живеене.

Европейски икономически и социален комитет

<https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/towards-more-balanced-territorial-development>

9. Икономическият просперитет по места зависи от конкурентоспособността и креативността на техните работещи и стартиращи предприятия, както и от местните активи, характеристики и традиции, културен, социален и човешки капитал и капацитет за иновации.

Territorial Agenda 2030

<https://www.territorialagenda.eu/home.html>

10. Процесите на индустриална симбиоза в регионалните вериги за създаване на стойност са важни. Преходът на европейските икономики към базирани на място кръгова и климатично неутрална икономика има териториално измерение и може да засили функционалността на региона.

Territorial Agenda 2030

<https://www.territorialagenda.eu/home.html>

11. Добре балансираното териториално развитие означава по-равномерно и устойчиво използване на природните ресурси, което носи икономически ползи от намалено претоварване и по-ниски разходи.

Европейски икономически и социален комитет

<https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/towards-more-balanced-territorial-development>

12. Природното и културното наследство са местни активи за регионално развитие, които предлагат уникални възможности за развитие и качествена среда на живот. Устойчивото и ефективно използване на ресурсите трябва да бъде от полза за местните общности и да насърчава местните бизнес възможности.

Territorial Agenda 2030, <https://www.territorialagenda.eu/home.html>

ТЕРИТОРИАЛНА ОБВЪРЗАНОСТ И ЗОНИ ЗА ИНТЕНЗИВНА НАМЕСА

В основата на териториалната обвързаност на интегрираните в мултисекторен пакет мерки стои целта да се отговори на идентифицираните нужди, като се укрепи полицентричния модел на развитие и по този начин да се намалят пространствените дисбаланси. Приоритетите на Териториален дневен ред 2030, адаптирани към контекста в националните и регионални стратегически документи, определят решаваща роля на полицентричните мрежи от градове като двигатели на икономическото и социално развитие. Подчертава се значението на малките и средни градове за „регионалното икономическо развитие, социалното благосъстояние и адекватния достъп до услуги“ на местно ниво.

Ядрото на полицентричната мрежа в разработваната територия се състои от пет големи градски центъра (Куманово, Кюстендил, Щип, Благоевград, и Струмица) и свързващите ги урбанистични оси. Около това ядро е развита мрежата от по-малки центрове с общински и над общински функции. Думата център в този случай не носи заряда на познатото административно и социално понятие. Основната роля на центровете ще бъде използването на съществуващите в тях материални и морални натрупвания, те да допринесат за по-бързото и качествено осъществяване на мерките на стратегията, които са насочени извън тях, към по-малките населени места в цялата ТГС зона.

Концентрацията в центрове като център на зелената структура в два града не изключва участието и ползите във всички пет разглеждани в Стратегията региони.

Територията в географския обхват на стратегията се характеризира с общи нужди и потенциали за развитие, но един по-задълбочено обвързан със спецификите на местния контекст („tailor-made“) подход за интервенции позволява да се открият Зони за интензивна намеса (Intensive intervention zones). В техния обхват по-интензивното прилагане на някои от интегрираните мерки в общия пакет се очаква да даде по-добър резултат и да донесе по-осезаема полза и за цялата територия. По този начин, предвидените и прилагачи се в цялата функционална зона (functional area) за която се разработва стратегията, мерки повишават не само своята ефективност, но и ефективността на пакета от интегрирани мерки като цяло.

Всяка от тях съдържа по два центъра за развитие от по-високо ниво (големи градове) и по този начин е свързана с ядрото на полицентричната мрежа. Тази връзка освен пространствено има и функционално измерение – в големите и по-развити градове по-лесно се постигат резултати в областта на новите технологии (зелени, кръгови, цифрови) и там е най-вероятно да се направят първите стъпки и да се даде тласък в развитието на цялата територия.

Зоните се наслагат една върху друга или взаимно се пресичат. Различните градове и териториите около тях попадат едновременно в няколко различни зони, което определя техния профил от гледна точка на интензивността на различните интервенции.

Обособяването на функционални зони намира логична обосновка и е естествен резултат от направеният анализ. Сходните характеристики на съседни територии от двете страни на границата, с концентрация на подобни ресурси, недостатъци и предимства, с непринудена закономерност образуват зоните за намеса на Стратегията.

Зона на Европейския зелен пояс²⁰ – зона по линия на повишаване на приноса на природното наследство за балансирано устойчиво социално - икономическо развитие. Провеждане на превантивни съвместни инициативи за изграждане на зелени пояси и защитни просеки; контрол върху елементите на еко-системата с цел защита и опазване на природната среда, биологичното разнообразие и зелената инфраструктура и намаляване на всички форми на замърсяване. Водещи центрове тук са Кюстендил и Струмица, които ще играят ролята не само на връзка с полицентричната мрежа, но и на две своеобразни ядра на прилагане и разпространение на намеси и иновации с екологична („зелена“) насоченост в рамките на мерките на *Стратегията*. Чрез тях именно ще бъде даден тласък на развитието на цялата зона в областта на зелената инфраструктура и кръговата икономика.

Зона на активна транспортна комуникация Тази зона се характеризира с действаща комуникация благодарение на съществуващите транспортни връзки. Интервенциите в нея са в областта на обновяването на съществуващите и изграждане на нови обекти и съоръжения на транспортната инфраструктура, за осигуряване на свързаност и преодоляване на съществените различия между населените места от различни йерархични нива в териториалната структура. Градовете Куманово и Кюстендил са ситуирани на трасето на главната комуникация, която преминава през зоната на *Стратегията*, и която свързва столиците София и Скопие. От тази си позиция те ще играят ролята на логистични икономически центрове за подобряване на средата за обитаване на зоната и сближаване с по-малките населени места, които ще получат тласък в развитието си посредством подобрените трансгранични функционални връзки в областта не само на икономиката, но и на образованието, здравеопазването, социалните услуги, туризма, трудовата заетост и т.н.

Откриването на нов граничен пропускателен пункт би довело до разширяване на тази зона и до ускорено интензивно развитие на трансграничната зона. Предвиденото развитие на система за алтернативно придвижване е крачка в посока на засилване на „зеленото“ въздействие на *Стратегията* и към постигане на балансирано устойчиво развитие на територията.

Градове – центрове на познанието – Благоевград и Щип са академичните центрове в разглежданата територия. Образованието и науката са основни за развитието на знанието. Без да се подценяват възможностите на другите области, стратегията ще опита да използва потенциала на създадените образователни центрове. Посланието на стратегическата цел е хармонизирано с това. Отново, думата „Център“ се използва в смисъла на „център на познанието“ - на източник, от който тръгва разпространението на мерки и бъдещи проекти към цялата зона на ТГС. Както е посочено в стратегическата цел „Социално включване и сближаване чрез устойчив икономически растеж, основаващ се на „икономика на знанието“ и насочена към изглаждане на значителните разлики между населените центрове на различни йерархични нива в региона на ТГС“, бъдещите намеси ще се търсят главно извън големите градове, търсейки така желаното сближаване. Висшите учебни заведения в двата града, източници на познание, могат да окажат изключително благотворно влияние за изпълнението на мерките по двете специфични цели за цялата зона. Посредством трансгранично сътрудничество на академично ниво може да

²⁰ На картата е показана 25 километровият обхват на Европейският зелен пояс, но 50 километровият буфер покрива цялата зона на ТГС. Ето защо мерките и предложените от екипа проекти са съобразени изцяло с условията за екологична съобразност и опазване на екосистемите.

се повиши информираността, познанието и образованието на местното население, като по този начин то ще получи подкрепа за по-качествена заетост, повече възможности за професионално развитие и конкурентоспособност на пазара на труда. В същото време, посредством подходящи информационни кампании, може да се повиши мотивацията у „местните“ за опазване на природните и културно-исторически дадености в полза на развитието на всесезонния туризъм. Взаимодействието между университетите от двете страни на границата в областта на опазването, изучаването, реставрацията и консервацията на историческите свидетелства на територията, както и по отношение на опазването на природните й ценности представлява ново поле за развитие на територията, откриващо нови възможности и перспективи. Академичното взаимодействие е важен фактор във времена на „интелигентни“, „смайт“ и иновативни търсения и може да окаже много благотворно влияние върху развитието на цялата „Зона за намеса“.

Зона за намеса – цялата територия на *Стратегията*, състояща се от урбанизирани територии, промишлени и нарушени територии, защитени територии, зони с туристически потенциал (исторически, културни, природни и др.) и т.н. - богата палитра от възможности и слабости.

Специфична цел 1 Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата:

Насърчаването на социалното предприемачество, растежът на сектора на услугите и създаването на условия за разкриване на нови работни места, както и за развитие на дейности в условията на индивидуална заетост са в основата на мерките за постигане на тази цел.

Създаването на условия за сътрудничество, включително трансгранично, между образователните и обучаващите институции и бизнеса подпомага професионалното развитие на млади хора. Прилагането на дуално образование, разработването на иновативни подходи за професионално, дистанционно и специализирано обучение благоприятстват развитието на гъвкави системи за индивидуална и фирмена заетост. Създават се условия за развитие на трудовите умения и подобряване на трудовата мобилност в района на ТГС;

Постигането на тази специфична цел ще допринесе за успешната реализация на стратегическата цел, при която устойчивото социално-икономическо развитие се базира на „икономиката на знанието“.

Специфична цел 2 Културно-историческото наследство на Република България и Република Северна Македония - предпоставка за развитие на атрактивен всесезонен туристически продукт чрез съвместни интелигентни решения с гарантиран достъп и участие на всички

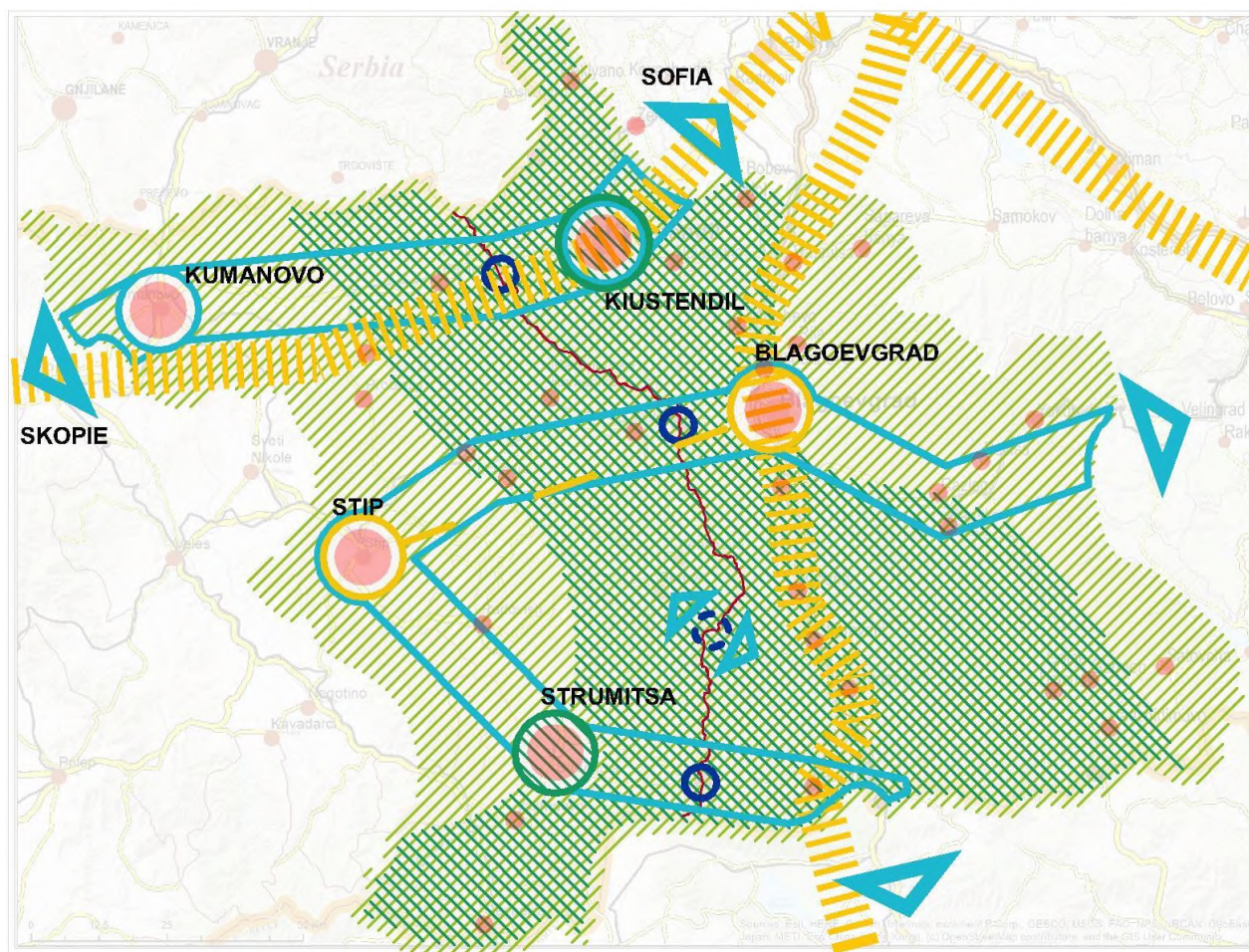
Сферата на туризма е едно от най-комплексните възможни стратегически направления за трансгранично сътрудничество, а културно-историческите и природните ценности, многобройните духовни религиозни места и от двете страни на границата, са отправна точка за сближаване и споделено развитие.

Добрата дигитализация е важна за осигуряването на информираност за процесите, за създаването на конкурентна среда, предпоставка е за „затваряне на цикъла“ и за намирането на пазар за малкия и среден (семеен) бизнес, за развитието на услугите, занаятчийството, на „чистото“ производство и засилването на кръговата икономика. Културните и духовни потребности, науката и образованието също намират ново поле за изява във виртуалното пространство. Електронни музеи, галерии, училища и научни платформи набират сила и са все по-често част от ежедневието ни. Това важи с особена

сила в пандемични условия. Промяната вече е факт - „the new normal“ („новото нормално“) е „преместването“ на част от живота в дигиталната реалност на свързаност от нов тип, посредством виртуална комуникация на все повече нива.

- Зона за намеса
- Зона на Европейски зелен коридор
- Зона на активна транспортна комуникация с посока на развитие
- Градове - центрове на познанието
- ГКПП - съществуващо и предвидено в Програмата
- Културни коридори

Мерките от стратегията към **СпЦ1** и **СпЦ2** са териториално обусловени и покриват цялата територия на ТГС. Първите три зони имат линеен и точков характер и са гръбнака, стимулиращ балансираното и устойчиво социално и икономическо развитие. Цялата територия на ТГС в географското си измерение представлява една „Функционална зона“ – зона за трансгранично сътрудничество.

УЧАСТИЕ НА ПАРТНЬОРИТЕ/ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

МНОГОСТЕПЕННО УПРАВЛЕНИЕ И ПАРТНЬОРСТВО

Публикуваният от Европейската Комисия *Делегиран Регламент (ЕС) № 240/2014 от 7.01.2014 г. относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ)*²¹ цели да подпомогне и улесни държавите при организирането на партньорства по отношение на споразуменията за партньорство и програмите, които се осъществяват с подкрепа от ЕСИФ. Партньорството е отдавна утвърден принцип в работата на ЕСИФ и предполага тясно сътрудничество между публичните органи, икономическите и социалните партньори, организациите, представляващи гражданското общество на национално, регионално и местно ниво, в рамките на целия програмен цикъл, състоящ се от изготвяне, изпълнение, мониторинг и оценка. Партньорите биват включени в изготвянето и прилагането на споразуменията за партньорство и програмите. За тази цел са установени основните принципи и добрите практики за осъществяването на навременен, задълбочен и прозрачен процес на консултации с партньорите относно анализа на предизвикателствата и потребностите, за които се търси решение, подбор на целите и приоритетите за преодоляването им, както и по отношение на координационните структури и споразуменията за многостепенно управление, необходими за ефективното изпълнение на политиките.

Консултациите с партньорите/заинтересованите лица, определени в *Член 5* на Регламента, гарантират прозрачно и ефективно участие на съответните партньори чрез провеждане на консултации и предоставяне на пълна информация относно процеса и графика на изготвяне на споразумението за партньорство и на програмите, за съдържанието на тези документи и за всички изменения по тях. По отношение на консултациите се вземат предвид: необходимостта от навременното оповестяване на съответната информация и осигуряване на лесен достъп до нея; осигуряването на достатъчно време за партньорите да анализират и представят коментари по основните проектодокументи; осигуряването на механизми, чрез които партньорите да задават въпроси, да представят своя принос и да получават информация за начина, по който техните предложения са били взети предвид; разпространяване на резултатите от консултациите. Когато между различните нива на управление под националното равнище са сключени официални споразумения, държавата членка взема предвид тези споразумения за многостепенно управление в съответствие със своята институционална и нормативна уредба.

Според *Чл.7* и *Чл.9* на същия регламент, информацията относно участието на партньорите/заинтересованите лица в споразумението за партньорство и изготвянето на програмите включва: списък с партньорите; действията, предприети за осигуряване на активно участие на партньорите, вкл. действията, предприети по отношение на достъпността; ролята на партньорите; резултатите от консултациите с партньорите и описание на техния принос.

Роли и отговорности на партньорите / заинтересованите страни

Ролята на партньорите се подчертава с представителите на гражданското общество, академичното общество, местните власти, социално-икономическите субекти и сдружения

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/ALL/?uri=CELEX%3A32014R0240>

и др., като членове на работните групи, които подготвят стратегическите документи. Участвайки още на ранен етап, те разполагат с възможността за влияние върху изготвянето на документите.

Интегрираната териториална стратегия, за нуждите на програма INTERREG-IPA CBC между Република България и Република Северна Македония 2021-2027, се разработва съвместно с **Работна група** – Task force (РГ), създадена въз основа на гореспоменатите съображения, както и по отношение на Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 г. Работната група, която взема широко участие във всички етапи на разработване, съгласуване, одобряване и изпълнение на стратегията, осигурява продължение на процеса на обществени консултации по подготовката на програма INTERREG-IPA CBC между Република България и Република Северна Македония 2021-2027.

Членовете на РГ се номинират спрямо съответната институционална и правна рамка и при спазване на принципа на партньорство. Работната група се състои от балансиран брой представители на двете страни партньори, в това число представители на публичните власти (национални, регионални и местни), икономически и социални партньори, съответни органи, представляващи гражданското общество, включително екологични партньори, неправителствени организации и органи, отговорни за насърчаване на социалното приобщаване, равенството между половете и недискриминацията.

Процесът по изготвянето на самата Интегрирана териториална стратегия започва със въвеждането на Работната група (РГ), съставена от съответните регионални и местни власти и органи, както и други местни заинтересовани страни, които отговарят за подготовката на стратегията. Консултантът съвместно с Работната група идентифицира географския район на документа и разработва анализа на нуждите и потенциалите за развитие на обхванатата територия, въз основа на които да бъдат адресирани ключовите сфери на интегрирана стратегическа намеса. Също така заедно, Консултантът и Работната група, подготвят методологията на Стратегията, определят участието на партньорите / заинтересованите страни в подготвянето и прилагането ѝ, имайки предвид принципът на многостепенно управление, и развиват методологията за изпълнението, мониторинга и оценката ѝ.

Изготвеният списък на операциите, които трябва да бъдат подкрепени, основавани на картографиране на възможни интервенции за интегрирано икономическо и социално развитие, опазване на културното и природното наследство, устойчив туризъм и др., както и идентифицирането на целеви групи и потенциални бенефициенти, се разглеждат и одобряват от РГ. Операциите от списъка са групирани, приоритизирани и ограничени във времето въз основа на прозрачни и ясни методология и критерии за подбор. Точният бюджет за подкрепа на операциите се съгласува с РГ.

Работната група участва активно в координацията, прегледа и одобряването на всички етапи от разработването на Интегрираната териториална стратегия, като е осигурена широка публичност чрез представяне на Стратегията на различни събития (съответни заседания на Работната група, регионални консултации, други). В Окончателния доклад се отразяват коментарите и забележките, получени по време на процедурите за консултации и одобрение, както и се отчитат резултатите от Стратегическата екологична оценка (СЕО).

Интегрираната стратегия е инструментът, който оформя и води до имплементирането на Приоритетна цел 5, т.е. операционализира подкрепата за интегрирано териториално развитие. Стратегията идентифицира нуждите предлага интервенции за тяхното адресиране в съответствие с подхода SMART. В тясно сътрудничество с Работната група

се изготвя списък на операциите, които да бъдат подкрепени, въз основа на локализираните възможни интервенции за интегрирано развитие на региона, както и идентифициране на целеви групи и потенциални бенефициенти. Операциите от списъка се групират, приоритизират и ограничават във времето въз основа на прозрачна и ясна методология. Работната група има роля във всеки етап от създаването на Интегрираната териториална стратегия, освен в подготвителния. Отговорностите на РГ към изготвянето, мониторинга и оценката на Стратегията са времево обвързани с ключовите моменти за Концептуалния етап, Етапа на планиране и Заключителния етап.

Работната група се председателства от Министерството на регионалното развитие и благоустройството на Р. България, по-точно от директора на Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“. В нея са представени администрации, участващи в обхвата на Интегрираната стратегия, както и заинтересовани организации.

Членове на Работната група от Република България и Република Северна Македония

Институция	Предмет на дейност	Интернет страница
Република България		
Министерство на регионалното развитие и благоустройството (Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“)	<u>Председател на работната група</u> Изпълнява функциите на Управляващ орган на програмите за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприсъединителна помощ	https://www.mrrb.bg/
МРРБ (Главна дирекция "Стратегическо планиране и програми за регионално развитие", МРРБ Югозападен регион)	Изпълнява функциите на управляващ орган на Оперативна програма „Развитие на регионите“ 2021 – 2027 г. и всички произтичащи от това задължения и отговорности съгласно регламентите на Европейския съюз и Структурните и инвестиционните фондове	https://www.mrrb.bg/
Национално сдружение на общините в Република България	Представителство и защита на общините пред органите на централната власт: изследвания, анализи, оценка и разработване на предложения за промяна и усъвършенстване на политиката по отношение на местното самоуправление, лобиране	https://www.namrb.org/
Областна администрация Кюстендил	Осъществява държавното управление по места и осигурява съответствие между националните и местните интереси при провеждане на регионалната политика.	https://www.kn.government.b g/
Областна администрация Благоевград	Осъществява държавното управление по места и осигурява съответствие между националните и местните интереси при провеждане на регионалната политика.	https://www.bl.government.b g/
Агенция пътна инфраструктура (Регионално управление Благоевград)	Държавна пътна администрация	http://www.api.bg/index.php/ bg/
Българска стопанска камара	Неправителствена организация. Водещ партньор на държавата при определянето на икономическата политика. Представителна организация на	https://www.bia-bg.com/

Институция	Предмет на дейност	Интернет страница
	работодателите на национално равнище.	
БСК, Индустириална стопанска асоциация – Дупница	Сдружение с нестопанска цел. Доброволен икономически съюз на фирми, стопански и други организации, независимо от тяхната форма на собственост. Участва в работата на различните общински комисии, създадени със заповед на кмета на общината, свързани с разработването на програми, концепции и планове за развитие на регионалната икономика и бизнес..	https://www.bia-bg.com/region/view/207
ЗИИУ Стандарт АД	Предлага различни услуги свързани с производството на измервателни инструменти, като фрезование, стругуване, шлифование, термична и галванична обработка, лазерно гравирание и лабораторни измервания	https://ziiu-bg.com/
Бизнес информационен и консултантски център - Сандански	Неправителствена организация с опит в областта на местното икономическо развитие, подпомага МСП, обучение и наставничество на предприемачи. Партньор на Enterprise Europe Network. Организацията разпространява целева информация, предоставя бизнес консултантски услуги, организира различни семинари и други събития за изграждане на капацитет за МСП, насърчава бизнес сътрудничеството както на трансгранично, така и на международно ниво, като предоставя подкрепа за участие в събития за сватовство и други B2B инициативи и др. Организацията изпълнява различни изследователски проекти за бизнес средата и спецификите на региона на Югозападна България, тъй като си сътрудничи активно с местните заинтересовани страни, политиците и бизнес общността.	https://www.bicc-sandanski.org/en/about
Бизнес инкубатор - Гоце Делчев	Организация с нестопанска цел, която има за цел да насърчи развитието на малкия и среден бизнес, семейните предприятия и земеделските производители в района на гр. Гоце Делчев. Чрез подкрепа на процеса на генериране на идеи, насърчаване на частна инициатива, обмен на информация и използване на опита на развитите пазарни икономики, бизнес инкубаторът има за цел да намали нивото на безработица в региона и да подобри жизнения стандарт и условията на труд в регионът.	http://www.bi-gd.org/ https://www.facebook.com/businessincubatorgdelchev/

Институция	Предмет на дейност	Интернет страница
Република Северна Македонија		
Център за развитие на Североизточен регион	Извършва професионална и административно-техническа работа за нуждите на Съвета за развитие на района на планиране и: изготвя предложения – проекти за развитие на района за планиране и за райони със специфични потребности от развитие; насърчава междуобщинското сътрудничество; оказва експертна и техническа помощ на единиците на местното самоуправление при изготвянето на техните програми за развитие; предоставя професионални услуги на НПО и граждански сдружения при подготовката на проекти в областта на регионалното развитие; насърчава възможностите за развитие на региона; изпълнява проекти за развитие за насърчаване на развитието, финансирани от фондове на ЕС и други международни източници; осъществява сътрудничество с дарителската общност в страната; насърчава трансграничното сътрудничество.	https://northeastregion.gov.mk/
Център за развитие на Източен регион за планиране	Юридическо лице, което участва в планирането на регионалното развитие, документите за планиране на регионалното развитие и отговаря за експертни и административни дейности на Съвета за развитие на региона за планиране. Посветен на укрепване на междуобщинското сътрудничество и насърчаване на възможностите за развитие на региона, сътрудничи с общините в региона и помага при предоставянето на експертна и техническа помощ при подготовката на техните програми за развитие, както и на сдружения на граждани при подготовката на проекти за регионално развитие. Неговата основна задача е да укрепи капацитета на мрежите в местните и селските общности, бизнес сектора, стимулирайки развитието на местно и регионално ниво, укрепвайки принципа на публично-частното партньорство и действия с цел повишаване качеството на живот.	https://eastregion.mk/en/
Център за развитие на Югоизточен регион за планиране	Политиката на регионално развитие на Югоизточния регион е система от цели, инструменти и мерки, насочени към намаляване на регионалните различия и постигане на балансирано и устойчиво	https://southeast.mk/

Институция	Предмет на дейност	Интернет страница
	регионално развитие. Това ще бъде постигнато посредством: увеличаване на сътрудничеството между регионите за планиране чрез изграждане на капацитет, оптимизиране и валоризиране на природното богатство, човешкия капитал и икономическите характеристики на различните региони, опазване, развитие и популяризиране на специалната идентичност на регионите за планиране, съживяване на селата, развитие на райони с специфичните нужди, подпомагащи междуобщинското и трансграничното сътрудничество на звената на местното самоуправление за насърчаване на балансирано регионално развитие и повишаване качеството на живот на гражданите в региона.	
Регионален център за устойчиво развитие Куманово	НПО с нестопанска цел, която в своята дейност освен Кратово обхваща и общините: Крива Паланка, Ранковце, Старо Нагоричане и Пробищип в родния регион, както и като общините Куманово, Кочани и Дел, в по-широкия регион на действие В някои от програмите това сътрудничество се задълбочава както на регионално, така и на национално ниво чрез различни мрежи, платформи и коалиционно сътрудничество с други организации.	https://www.facebook.com/regionalncentar.org/?ref=page_internal https://regionalncentar.org/ (страницата не работи)
Община Крива Паланка	Местна администрация	https://www.krivapalanka.gov.mk/
Община Куманово	Местна администрация	https://kumanovo.gov.mk/
Община Берово	Местна администрация	https://berovo.gov.mk/
Община Дојран	Местна администрация	https://dojran.gov.mk/
Икономическа камара на РСМ	Представя и защитава интересите на икономиката. В обхвата на дейности са включени организирани дейности за насърчаване на външноикономическите отношения, професионално обучение на служители в икономиката, насърчаване на качеството на производството, техническо и технологично развитие чрез установяване на връзки с чуждестранни партньори и обмен на информация.	https://www.mchamber.mk/default.aspx?mid=1&lng=2
Регионален център за устойчиво развитие Кратово	Регионалният център за устойчиво развитие Кратово е създаден през 2003 г. Регионалният център е неправителствена организация с нестопанска цел, базирана в Кратово, която в други дейности обхваща общините: Кратово, Крива Паланка,	https://www.facebook.com/regionalncentar.org/?ref=page_internal https://regionalncentar.org/

Институция	Предмет на дейност	Интернет страница
	Ранковце, Старо Нагоричане и Пробищип като основни целеви зони, както и Куманово, Кочани и Делчево в по-широката система. Центърът е насочен към подкрепа и устойчиво развитие на местната общност, ако се използва мобилизиране на разпределение на ресурси и социално-икономическо укрепване и интегриране на ситуацията, преди да имате своя собствена рамка, и след това интеграцията на Република Северна Македония в ЕС.	
Център за устойчиво развитие ELIPSA Куманово	Програма за подкрепа на гражданското общество, която се състои от следните компоненти и дейности: схема за отпускане на безвъзмездни средства; обучения и събития. Цели социална промяна, движена от активни граждани, силен сектор на гражданското общество и добро сътрудничество между властите и гражданското общество както на централно, така и на местно ниво, се отличава с по-добро управление, децентрализация и социално включване, които се отразяват в реалните подобрения в живота на гражданите.	https://civicamobilitas.mk/en/
Гражданско сдружение БИТРИКС КРУ (BEATRIX CREW) за образование и обучение по танцови и културни дейности, гр. Скопие	Образование, разработване на платформи за себеизразяване, предоставяне на възможности за работа с художници, популяризиране на сценичното изкуство. Някои от проектите на сдружението са: - Международен танцов лагер <i>Bitrix Dance League</i> ; - Отворени работилници за общността <i>Beatrix Specials</i> ; - "В ритъма на лятото" - творчески керван, който има турне в Република Северна Македония; - концерти и сценични изяви.	

Устойчивост на партньорствата

Многостепенният модел на управление включва използването на съществуващи договорености или създаването на структури²² (напр. секретариати, сдружения на общини и т.н.) или механизми за координация (напр. работни групи, договори или споразумения и т.н.). Изграждането на капацитет в многогодишното многостепенно стратегическо планиране и реализация, особено на местно ниво, увеличава ролята на местните власти, другите поднационални органи, икономическите и социалните партньори, организациите, представляващи гражданското общество, участващи в управлението и изпълнението на ЕСИ фондове и в дългосрочен план помага за укрепване на капацитета за прилагане на

²² https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/integrated_strategies/integrated_strategies_en.pdf

териториалното развитие. Подсилването на сътрудничеството между властите, социално-икономически активните и университетите и изследователските институции по приоритетните теми на Стратегията е от съществено значение за поддържането и доизграждането на капацитета.

Устойчивостта на взетите решения, основаващи се на Стратегията, е пряко свързана с многостепенното управление като принцип и двигател на иновациите и добрите практики. За целта са нужни редовни форуми на заинтересованите страни по теми, на живо или във виртуалната среда. В това число влиза и разработването на формати в Програмата, които разглеждат и концептуализират темите чрез активна комуникация, обмяна на опит и практически съюзи.

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ, МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА СТРАТЕГИЯТА

Трансформирането на предвидените в стратегията мерки и проекти в реални интервенции ще се осъществи чрез реализирането на план за изпълнението на стратегията. С плана се установява последователността и сроковете за изпълнение на предвидените мерки.

Реализирането на интервенциите ще се осъществи чрез:

- Избиране на изпълнител, който да доразвие и изпълни предварително лансирана проектна идея (индикативен проект), чрез конкурс (осигуряват възможност за балансирана основа за интегрирано развитие, защото техните взаимовръзки и роли в пакета от мерки са предварително оценени)
- Финансиране на проекти на състезателен принцип съобразно предварително обявени изисквания, когато естеството на задачата изисква предприемаческа инициатива, която да бъде подкрепена, т.е. оформени са критерии за оценка, а идеите идват от предприемачите/заинтересованите страни (осигуряват възможност за широка изява и креативност на местните предприемачи, чиито умения Стратегията си е поставила за цел да развива)

Разликата е свързана с различно ниво на творческа свобода в процеса на оформяне и изпълнение на проектни идеи. Това ще създаде необходимата гъвкавост на Стратегията да поддържа връзката си с местния контекст през целия времеви период на изпълнение на програмата. Успешното реализиране на проектите и преодолените по време на процеса трудности и предизвикателства ще дадат нужната увереност и тласък в развитието на предприемаческата среда в региона и ще покажат способността на публично-частните партньорства да решават значими за местните общности проблеми.

Изборът на проектите за краткия списък и определянето на изискванията за финансирането на проекти на състезателен принцип е задължение на Работната група, която съгласно Регламента носи отговорността за изработване и прилагане на стратегията. Договарянето на проектите е в компетенциите на Управляващия орган на програмата, който носи отговорността по изпълнение на самата програма.

След успешното приключване на задълженията си по изготвяне и одобряване на Стратегията Работната група се трансформира в Мониторингов комитет по изпълнение на стратегията (МКИС) и става част от Мониторинговия комитет по изпълнение на програмата. По този начин партньорите, които съгласно Регламента носят основната отговорност за изработване и изпълнение на стратегията, продължават своето участие в процеса като участници в МКИС .

Отговорностите на МКИС и Управляващия орган на програмата (УО) са в синхрон с Регламента, Договора за възлагане изработването на Стратегията и логиката на изготвяне на самата Стратегия. От гледна точка изпълнение на стратегията МКИС и УО се натоварват със следните права и задължения:

МКИС участва активно в изготвянето на стратегията, подбора на проекти за краткия списък и дефиниране на изисквания за избор на проекти на състезателен принцип, приема правила и критерии за мониторинг и оценка на стратегията, следи и дава становища по мониторинга и приема периодичните оценки на изпълнението на стратегията, дава препоръки по актуализиране на Плана за действие.

МКИС разглежда всякакви въпроси, които засягат качеството на изпълнение на стратегията и мерките за тяхното разрешаване, напредъка в изпълнението на стратегията, приноса на програмата за адресиране на нуждите и потенциала за развитие на територията, напредъка в извършването на оценките, обобщенията на оценките и евентуалните последващи действия по констатациите от тях.

МКИС одобрява методологията и критериите, използвани за подбор на операции, включително измененията в тях, годишните доклади за качеството на изпълнението на стратегията, плана за оценка и неговите изменения.

МКИС прави предложения за изменение, съдържащи обосновка показваща как отговарят на условията релевантни за стратегията и какъв е техния очакван принос върху постигане на целите на стратегията, съобразно предизвикалите тези предложения обстоятелства.

Управляващ орган на програмата има оперативни функции по отношение на стратегията:

От гледна точка на изпълнение на стратегията Управляващият орган на програмата отговаря за възлагането на годишните доклади и периодичните оценки на изпълнението на стратегията, актуализира Плана за действие, договаря проектите от краткия списък и избраните на състезателен принцип проекти.

УО прави оценка на предложението за изменение от МКИС и на неговото съответствие с изискванията към стратегията, и аргументирано приема или връща за прецизиране направеното предложение в рамките на един месец.

УО осигурява на МКИС своевременно цялата информация, необходима за изпълнение на неговите задачи, като записва и съхранява в електронна система данните за всяка операция, необходими за целите на мониторинга, оценката, финансовото управление, проверките и одитите, и гарантира сигурността, целостта и поверителността на данните и самоличността на потребителите.

Мониторингът има за цел периодично да представя на Управляващия орган на програмата и МКИС възможно най-ясна и точна картина на изпълнение на стратегията. По този начин управляващите стратегията ще следят за непредвидени обстоятелства и пречки за нейното изпълнение и ще могат да вземат адекватни решения за намеса когато се налага. За целта се използва набор от подходящи индикатори.

Индикаторите за изпълнение са свързани с непосредствения резултат/продукт от изпълнението на проектите и най-често се измерват в количествени единици (брой, километри, парични единици и др.)

Индикаторите за резултат са свързани с постигане на специфичните цели. Те показват съотношение между начална и постигната стойност и позволяват да се оцени приноса на стратегията към развитието на региона.

Оценката на изпълнението на стратегията дава информация за степента на постигане на поставените цели и как те допринасят за интегрираното териториално развитие на

региона. Информационното му осигуряване се осъществява посредством провеждания през цялото време на изпълнение на стратегията мониторинг.

Периодичните оценки дават важна информация свързана с ефективността, ефикасността и адекватността на стратегията. На тази база управляващите могат да вземат решения за подходяща промяна в рамките на предварително заложената възможност за гъвкавост на стратегията. Те се осъществяват чрез ежегодни доклади за изпълнение на стратегията и окончателен доклад за постигане на целите на стратегията.

Постигането на предизвикан от интервенциите на стратегията напредък се оценява на базата на промяната в предварително избрани показатели (индикатори).